

SPINNEN VAN DE ACKERDIJKSE PLASSEN (ARACHNIDA: ARANEA)

Een eerste verkenning

P.J. van Helsdingen

European Invertebrate Survey – Nederland, Darwinweg 2, 2333 CR Leiden, Nederland (helsdingen@nmm.nl)

ABSTRACT

A list of the spiders found in the littoral vegetation of the Ackerdijkse Plassen, a fenland in the province of Zuid-Holland to the north of Rotterdam, is presented. The differences and similarities with the more extensive fenlands in the central and northern parts of the Netherlands are discussed.

Key-words: Ackerdijkse Plassen, Arachnida, Araneae.

INLEIDING

Indertijd heb ik veel onderzoek verricht naar de spinnenfauna van de oevervegetatie van laagveenplassen. Natuurlijk konden toen niet alle plassen worden bezocht. Sommige gebieden bleven nog op een verlanglijstje voor later staan. Zo ook de Ackerdijkse Plassen, gelegen in de gemeenten Delft en Pijnacker niet ver ten oosten van de A13, de autoweg van 's-Gravenhage naar Rotterdam. De skyline van Rotterdam zie je goed liggen als je naar het kantoor-woonhuis van de beheerder rijdt. Toch is het een oase van rust wanneer je eenmaal in het gebied bent, een heerlijk nat natuurgebied in dit drukke deel van de randstad.

Vroeger was de plas in het bezit van een Rotterdamse familie, die er ook een optrekje had en het gebruikte voor de jacht. Het terrein is nu eigendom van Vogelbescherming Nederland en is dus allereerst vogelreservaat, maar alle andere natuurwaarden profiteren daar natuurlijk ook van. Er is een aalscholverkolonie in een perceel moerasbos, er broeden zwarte sterns (geholpen door nestvlotjes) en verder alles wat in zo'n gebied thuishoort. Het is in principe alleen toegankelijk via vogelexcursies onder leiding van de beheerder, maar het gebied en de vogels zijn ook goed waar te nemen vanaf het fietspad aan de noordzijde.

Het is niet een echte laagveenplas zoals wij die in het noorden van het Groene Hart aantreffen, in de provincies Utrecht en het oostelijke deel van Noord-Holland. Er zit hier wel veen, maar relatief weinig en op een ondergrond van klei. Het gebied bestaat nu voornamelijk uit moerasbos rond de plassen en enkele watergangen, met een enkel grasperceel, terwijl de omgeving uit grasland bestaat. De oevervegetatie is anders dan in de Kortenhofse en Ankeveense plassen, om maar een paar voorbeelden te noemen. Er staan veel minder zeggepollen langs het water en stukken met typische drijvende verlandingsvegetatie, zo kenmerkend voor de Utrechtse en Noord-Hollandse laagveengebieden, ontbreken eigenlijk geheel. De vraag was wat dit zou betekenen voor de spinnenfauna.

AANGETROFFEN SOORTEN

Er werd beperkt verzameld, gedurende twee dagexcursies in het voorjaar (21 mei) en vroege zomer (13 juni) van 2001, en uitsluitend vanaf de waterzijde van de oevervegetatie. Vaak bestond deze uit ruig struweel (bramen) of smalle stroken riet. Komende jaren zal ook later in het jaar worden gekeken en wellicht nog wat intensiever op de nu bezochte plaatsen. De lijst (tabel 1) heeft dus een voorlopig karakter.

Een aantal typische soorten van laagveenplassen werd wel gevonden (*Theridion hemerobium* Sim., *Tetragnatha striata* L.K., *Hypomma fulvum* (Bösenb.)), en ook een aantal soorten die in algemeen in oevervegetaties en natte mesotrofe biotopen voorkomen, zoals *Clubiona phragmitis* C.L.K., *Oxyptila praticola* (C.L.K.), *Pirata hygrophilus* Th., *Pirata piraticus* (Cl.), *Pirata piscatorius* (Cl.), *Donacochara speciosa* (Th.), *Gnathonarium dentatum* (Wid.), *Hypomma bituberculatum* (Wid.) en *Microlinyphia impigra* (Cbr.). *Theridion hemerobium* Sim. was algemeen, maar van *Tetragnatha striata* L.K. kwam ik maar drie exemplaren tegen, terwijl die in een echt laagveengebied juist altijd in vrij hoge concentraties voorkomen, zowel in de rietkragen als in de lage verlandingsvegetaties (o.a met moerasvaren (*Thelypteris palustris* (L.) Slosson)). Ook *Microlinyphia impigra* (Cbr.) werd slechts sporadisch gezien, stellig omdat de typische biotoop (goed ontwikkelde vegetaties van *Carex paniculata* L. (en andere *Carex*-soorten) maar spaarzaam aanwezig is. Van *Hypomma fulvum* (Bösenb.) werd maar één exemplaar gevonden.

Het voorkomen van *Tetragnatha montana* Sim. en het ontbreken van *Tetragnatha extensa* (L.) vormt ook een duidelijke aanwijzing over het karakter van de voornaamste biotoop, want de eerste soort heeft een duidelijke voorkeur voor beschaduwde oevers, de tweede meer voor open en onbeschaduwde vegetaties langs het water.

NIET AANGETROFFEN SOORTEN

Een aantal karakteristieke soorten van de grotere laagveenplassen ontbreken. Allereerst *Dolomedes plantarius* (Cl.). Toen ik de Akerdijkse Plassen voor het eerst bekeek zal ik ook wel dat de typische biotoop voor deze soort ontbrak, zoals verlandingsvegetaties en goed ontwikkelde velden krabbescheer (*Stratiotes aloides* L.). Ook voor *Enoplognatha caricis* (Fick.) ontbreekt de goede biotoop (verlandingsvegetaties) en blijktbaar ook voor *Theridion instabile* (Cbr.) (*Carex* pollen). *Theridiosoma gemmosum* (L.K.) verwachtte ik er eigenlijk wel, maar misschien moet ik daarvoor meer in het moerasbos zoeken.

CONCLUSIE

De Akerdijkse Plassen wijken wat de spinnenfauna betreft duidelijk af van de typische laagveenplassen. Kwelstromen vanuit hoger gelegen gebieden in de wijde omgeving ontbreken en zijn vanwege de kleilagen in de ondergrond waarschijnlijk ook niet mogelijk. Kwelstromen met mineralenrijk water van goede kwaliteit zijn essentieel voor de ontwikkeling van goede verlandingsvegetaties. Het gebied is daardoor enigszins homogeen en bestaat voornamelijk uit moerasbos met rietzomen langs de plassen en watergangen. Voor vogels een waardevol gebied, zeker ook in samenhang met de open gebieden in de directe omgeving. Vogelbescherming Nederland kan zich gelukkig prijzen dit terrein te bezitten en te kunnen beheren.

Tabel 1. Overzicht van de in 2001 in de Akerdijkse Plassenaangetroffen soorten spinnen.

	21.05	13.06
DICTYNIDAE		
<i>Dictyna uncinata</i> Th.	2♂ 9♀	1♀
CLUBIONIDAE		
<i>Clubiona lutescens</i> Wst.		1♀
<i>Clubiona phragmitis</i> C.L.K.	5♀	3♂ 11♀ 1j
THOMISIDAE		
<i>Oxyptila praticola</i> (C.L.K.)		1♂ 1♀
<i>Oxyptila trux</i> (Blw.)		1♀
LYCOSIDAE		
<i>Pardosa amentata</i> (Cl.)	1♀	
<i>Pirata hygrophilus</i> Th.	1♂ 3♀	6♀
<i>Pirata piraticus</i> (Cl.)	4♂ 1♀ 1j	3♂ 8♀
<i>Pirata piscatorius</i> (Cl.)		1♀
THERIDIIDAE		
<i>Theridion hemerobium</i> Sim.	1♂ 4j	9♂ 20♀ 4j
TETRAGNATHIDAE		
<i>Metellina merianae</i> (Scop.)		1♂
<i>Metellina segmentata</i> (Cl.)		1♀
<i>Pachygnatha clercki</i> Snd.		2♂ 3♀
<i>Tetragnatha montana</i> Sim.	5♂ 1♀	6♂ 2♀
<i>Tetragnatha striata</i> L.K.	1♂ 1♀ 1j	1♀
ARANEIDAE		
<i>Larinioides cornutus</i> (Cl.)	2♀	2♂ 3♀
<i>Larinioides patagiatus</i> (Cl.)	1♀	
LINYPHIIDAE		
<i>Bathypantes approximatus</i> (Cbr.)	2♀	6♀
<i>Bathypantes gracilis</i> (Blw.)	1♀	2♂ 3♀
<i>Donacochara speciosa</i> (Th.)	4♀	
<i>Erigone dentipalpis</i> (Wid.)		1♀
<i>Gnathonarium dentatum</i> (Wid.)	14♂ 35♀ 2j	18♂ 42♀
<i>Gongylidium rufipes</i> (L.)	1♀	1♂ 6♀
<i>Hylyphantes graminicola</i> (Snd.)	1♂	
<i>Hypomma bituberculatum</i> (Wid.)		6♀
<i>Hypomma fulvum</i> (Bösenb.)	1j	
<i>Microlinyphia impigra</i> (Cbr.)	2♀	
<i>Neriere clathrata</i> (Snd.)		2♀
<i>Neriere montana</i> (Cl.)		1♀
<i>Neriere peltata</i> (Wid.)	1♀	
<i>Oedothorax fuscus</i> (Blw.)	1♀	1♀
<i>Tallusia experta</i> (Cbr.)		1♀

